

Zo kan het ook

Op basis van een romanfragment een informatieve tekst schrijven in 4GTL

Louise Groen-van Velzen

Leerlingen schrijven, op basis van zakelijke bronnen, een informatieve tekst met een advies aan een romanpersonage over een maatschappelijk thema. Hierbij komen de kerndoelen vmbo 3, 4, 8 en 16 aan bod. Deze opdracht is heel geschikt om in samenwerking met de docent maatschappijleer en/of de docent geschiedenis aan te bieden.

Om deze opdracht te kunnen maken is het volgende materiaal nodig:

1. Fictiefragmenten die zicht tonen op een personage/personages die op de een of andere manier verwickeld zijn in deze thematiek.
2. Bronnen, zakelijke teksten, die tezamen het thema van verschillende kanten belichten

De leerlingen moeten kennis en ervaring hebben van het voeren van een gesprek over bronnen, ze moeten weten hoe ze informatie uit bronnen kunnen gebruiken, de indeling van een informatieve tekst moet bekend zijn en leerlingen moeten het verschil weten en ervaren hebben tussen creatief en zakelijk schrijven.

Vorbereiding docent:

1. De docent stelt een viertal maatschappelijke thema's vast. Denk bijvoorbeeld aan eerwraak, mantelzorg, armoede en grensoverschrijdend gedrag.
2. Zoek bij elk thema:
 - a) Minstens twee fictiefragmenten die aansluiten Dat kan bijvoorbeeld via <https://pratenoverfictiefragmenten.nl/>, <https://www.lezenvoordelijst.nl/> of <https://lezenslessen.nl/>.
 - b) Drie à vier bronnen die tezamen verschillende kanten van het thema belichten. Voor het vinden van bronnen kan worden samengewerkt met een docent maatschappijleer/geschiedenis. In de bijgevoegde bronnen(lijst) zijn enkele bronnen terug te vinden. Deze bronnen zijn een beginpunt, natuurlijk kunnen en mogen de leerlingen, en kun jij als docent, zelf andere bronnen aandragen. Optie: draag bronnen aan die variëren in betrouwbaarheid.

De lessenserie bestaat uit acht fasen, ingedeeld in drie functies: Verbeelden en inleven, verdiepen, en publiceren

Verbeelden en inleven

1. Na een korte introductie door de docent over de vier maatschappelijke thema's kiezen de leerlingen in eerste instantie twee van de thema's. Bij die twee thema's *lezen* de leerlingen de bijbehorende (vier) fragmenten.
2. De leerlingen *schrijven* een kort verhaal waarin ze een personage uit één van de fictiefragmenten uitwerken zodat de lezer een beeld krijgt van dit personage en de situatie waarin dit personage zich bevindt. Daarna schrijven zij ongeveer vijf interviewvragen op die zij aan het personage zouden willen stellen om meer over hem/haar te weten te komen.
3. Maak groepjes van twee of drie leerlingen: heterogeen, twee-drie verschillende thema's. Zij *lezen* elkaars teksten. Vervolgens *formuleren* zij met elkaar de antwoorden op de interviewvragen uit fase twee. Daarnaast *formuleert* elke leerling individueel bij de eigen tekst antwoord op de vraag: "Wat doet het met mij dat de hoofdpersoon in deze situatie zit?"

Verdiepen

4. De leerlingen *bereiden zich voor* op het schrijven van een advies aan de hoofdpersoon. Daartoe krijgen zij de bronnen die bij hun onderwerp horen aangeleverd. Ze *lezen* deze bronnen individueel en tijdens of na het lezen *markeren* zij die informatie die hen helpt bij het begrijpen van het thema en het schrijven van een advies aan de hoofdpersoon. Er wordt nog niet daadwerkelijk geschreven.
5. Maak groepjes van drie of vier leerlingen die aan hetzelfde thema werken. Ze *bespreken* per bron bruikbaarheid en betrouwbaarheid. Ze *maken een lijstje* van elementen die ze willen gebruiken in hun advies/informatieve tekst. Voor dit onderdeel is een werkblad beschikbaar. Ook bronnen die tijdens de beoordeling van de aangegeven bronnen worden gevonden, worden *beoordeeld* op bruikbaarheid en betrouwbaarheid.
6. De leerlingen *maken een opzet* voor hun advies na het *kijken* van een filmpje over syntheseteksten schrijven, <https://www.youtube.com/watch?v=mFzzksgMufw> om inzicht te krijgen in hoe zij de gemarkeerde informatie uit de verschillende bronnen thematisch kunnen verwerken.
7. De leerlingen *schrijven* de eerste versie van hun advies/informatieve tekst.

Revisie en publicatie

8. Er volgen twee rondes.
 - a. In ronde een *lezen* leerlingen elkaars tekst, hetzelfde onderwerp, en *geven ze aan* welke informatie nog nuttig zou kunnen zijn, welke informatie verplaatst moet worden en welke informatie overbodig is.
 - b. In ronde twee leest iedere leerling, onderwerponafhankelijk, een tekst en *corrigeert* deze op zinsbouw, spelling en interpunctie.

De verwachte effecten van het gebruiken van fictiefragmenten voor het schrijven van een informatieve tekst zijn dat leerlingen

1. meer voorkennis ophalen,
2. zich beter inleven in het personage/het thema (fase twee en drie) en
3. actiever achtergrondinformatie verzamelen en ordenen.

Daarnaast is de verwachting dat

1. leerlingen de zakelijke informatie gaan verwerken in een meer persoonlijke stijl,
2. dat zij zich meer richten naar het personage, en
3. zich in die verbeelde wereld bevinden tijdens het schrijven, dat leidt tot makkelijker en sneller schrijven, meer in een flow. Dit zou moeten blijken uit een actieve houding bij fase vier tot en met zeven. Zie ten Peze (2022) en ten Peze en van Weijen (2024).

Het onderwerp is minder abstract als je het aan een persoon die je zelf ook zomaar zou kunnen tegenkomen koppelt. Bovendien worden in deze lessenserie de stappen uit het boek *Focus op het schrijfproces* van Els Loman (<https://cps-uitgeverij.nl/uitgaven/focus-op-het-schrijfproces/>) gevolgd, voor een uitgebreide literatuur- en bronnenlijst, zie het boek zelf. De verwachting is dat dit resulteert in een hoger niveau van het eindproduct.

Het basiskerndoel in deze lessenserie is kerndoel 4, de leerling schrijft afgestemd op doel, publiek en context. Om tot een gedegen eindproduct te komen worden de kerndoelen 3, 8 en 16 aan deze schrijfopdracht gekoppeld. De samenhang zit vooral in het gebruik van fictiefragmenten om de betrokkenheid bij het onderwerp te vergroten (zie Evers-Vermeul (2019)).

Het dragende principe om samenhang tussen de kerndoelen te creëren: verbind de verbeelde wereld en de werkelijkheid van alledag.

Literatuur

Evers-Vermeul, J. (2019). [Het nut van gecombineerd lees- en schrijfonderwijs](#). In J. van der Hoeven (Ed.), Voor u gelezen in 2019. De rol van schrijven, teksten en de leraar in het leesonderwijs. Samenvattingen van actueel internationaal wetenschappelijk onderzoek (pp. 23-28). Rotterdam: Kenniscentrum Begrijpend Lezen.

Loman, E., Strating, H., & Aarssen, J. (2022). Focus op het schrijfproces. CPS Uitgeverij.

Peze ten, A. (2022). [Creatief schrijven. Deel 1: creatief schrijven vereist](#)

[verbeeldingskracht](#). In WODN Werkgroep Onderzoek Didactiek Nederlands

(Ed.), *Handboek Didactiek Nederlands. Levende Talen*. Geraadpleegd 10 mei 2025 via:

<https://didactieknederlands.nl/handboek/2022/05/creatief-schrijven-deel-1-creatief-schrijven-vereist-verbeeldingskracht>.

Ten Peze, A., & van Weijen, D. (2024). Gewoon doen! Creatief denken en schrijven in het nieuwe curriculum Nederlands. *Levende Talen Magazine*, 111(4 SPECIAL), 4-7